

Hauszmann Alajos

1847—1926.

A magyar építőművészetnek egyik tekintélyes munkása és vezető alakja, Hauszmann Alajos nyug. műegyetemi tanár életének nyolcvanadik évében a fejérmegyei *Velencében* elhunyt. Halála nagy vesztesége a magyar építőművészetnek és a fővárosnak is, mert az a munka, melyet ő végzett, épen úgy, mint építőművész társainak különböző alkotásai, elsősorban a főváros számára szolgál dokumentumokkal. Egyike volt ő is azoknak a mestereknek, akik nagy érdemeket szereztek arra, hogy nevüket a fővárosi közönség kegyelettel megőrizze. Szervesen belekapcsolódik ő is abba a kulturális történelmi láncolatba, melynek egyes szakaszait és állomásait olyan nevek képviselik, mint Hild József, Pollák Mihály, Feszl, Ybl Miklós, Schulek, Steindl Imre, Lechner Ödön és egy serege azoknak a már elhunyt kitudó tehetségű vagy nagyszorgalmu építőművészeknek, akik körük sorakoztak és egy új friss csapatot annak a ma élő művészársaságnak és a fiataloknak, mely Budapestből európai várost formált s pár évtized alatt ezt a szép fővárost felépítette. A magyar építészet történetében külön-külön, sajátosságuk, művészi modoruk, hajlamaik és képességeik szerint megilleti őket egy-egy elismerő lap s még azok is, akik kevésbé tudták a különböző hatásokkal szemben egyéniségüket megőrizni, jog szerint illetékesek a kegyeletnek erre a néma elismerésére, mert tényezői voltak azoknak a változásoknak és átalakulásoknak, melyeken a magyar építészet a múlt században és a mostaniban keresztül ment. Generációk kitartó, folytonos és fáradhatatlan munkájának kellett történnie, hogy jöhessen egy-egy tehetségesebb és merészebb művész a maga mondanivalójával és kísérleteivel. Pollák Mihálytól, aki a Nemzeti Múzeumot építette és Hild Józseftől, aki a Lloyd palotának és a régi lipótvárosi bazilikának volt a tervezője, Ybl Miklósig, Schulekig, Lechner Ödönig és a többiekig száz és száz építész alkotásán keresztül vezet az út s valódi érdemük szerint nem is lehet méltányolni őket, ha nem helyezük bele egyéniségüket a fejlődésnek abba a kapcsolatába, mely egy-egy korszak művészeti eredményeit összefűzi és teljessé teszi.

Hauszmann Alajos is beletartozott a történelmi fejlődésnek ebbe a láncolatába, melyben jelentékeny állomást képvisel. De nemcsak mint művész, hanem mint pedagógus, egyetemi tanársága révén nagy hatással volt az építőművészekre. A műegyetemen tartott előadásainak magvas tartalma és formai szépsége, széleskörű ismeretei, finom formaérzéke fontos tényezői voltak építési pályára törekvő ifjúságunk kiképzésének. Bö gyakorlati tapasztalatait is gyümölcsözően értékesítette tanítványai javára s hatásának legbeszédesebb dokumentuma az a tény, hogy iskolát csinált a magyar építészek között. Budapest történetében neve, miként a többi kiváló építészeké, mindenkor meg fog maradni ama

palotái és építkezései révén, melyekkel a fővárost nemcsak gazdagította, hanem szebbé is tette. Hogy csak néhányat említsünk belőlük, a királyi várpalota építkezése, a Newyork-palota, az Alkotmány-utcai törvényszéki palota, a technológiai iparmúzeum, az igazságügyi palota, a régi műegyetem pótépülete és az új műegyetem egyik része, az Erzsébet-téri kioszk és még számos más épület a fővárosban és a vidéken az ő tervei nyomán készültek. És ezek az épületek sokáig meg fogják őrizni hasznos munkásságának emlékét.

Hauszmann Alajos született 1847-ben, Budán. Középszkolai tanulmányait a budai reáliskolában végezte s aztán 1863-ban beiratkozott az akkor Budán volt Józsefipartnódába, melyből a későbbi műegyetem keletkezett. Ez az iskola csak hiányos képzettséget nyújthatott az építészetben. Hauszmann Alajos azonban nagy becsúval és munkakedvvel pótolta e hiányokat, sőt, hogy az építés körüli gyakorlati ügyességet is elsajátítsa, a szünetekben az akadémiai palota építésénél mint kőművesinas dolgozott s nemsokára fel is szabadult legénnyé. 1866-ban a berlini építészeti főiskola hallgatója lett, ahol két évet töltött, közben a magyar kormány ösztöndíjával az 1867-iki párizsi világkiállítást is tanulmányozta. Az akadémia elvégzése után egy jeles berlini építész irodájában nyert alkalmazást, míg 1868-ban meghívták a budapesti egyetemre a díszépítészeti tanszék arisztenszi állására Skalnitzky Antal tanár mellé, kinek irodájában is dolgozott. Életének további eseményeiről egyik névtelen biográfusa a következő adatokat jegyezte fel: 1869-ben a műegyetem szabadkézi rajzi tanszékének önálló vezetésével bízott meg. 1870-ben hosszabb tanulmányutat tett Olaszországban és Franciaországban. Utjáról visszatérve, Skalnitzky és Koch építési irodájának vezetője lett. Az ő vezetésével épültek többek között a báró Wodianer és gróf Zichy János palotái. E mellett már ezidőben is néhány önálló munkát is végzett. 1872-ben a műegyetemen rendes tanárrá nevezetett ki. Tárgyai közé tartoztak a renaissance-építészet története, épületek berendezése, magán- és nyilvános épületek tervezése. Tanári állása azonban nem vonta el a gyakorlati működés teréről s a főváros és a vidék számos díszes palotája és középülete tanúsítja művészetét.

Az ő tervei szerint épültek egyebek között a fővárosban az Erzsébet-téri kioszk, a Szent István-kórház, a Markó utcai reáliskola, a budai Paedagógium épülete, a technológiai iparmúzeum és iskola, a törvényszéki orvostanintézet, a gróf Batthyány-palota, a műegyetemi pótépület, az Alkotmány-utcai törvényszéki palota, a Newyork-palota (Korb és Giergl építészek közreműködésével), a Vörös Kereszt-egyesület palotája, számos bérház s egyéb épületek. A vidéken is sok művészi becsű építkezése van, köztük a gyomai római kath. templom, a szombathelyi városháza és színház, a zombori főgimnázium, a soproni felsőbb leányiskola, a kolozsvári egyetemi bonctani, élettani és közegészségtani intézetek, a nyitra vármegyei kórház, Ladányban gr. Nádasdy Ferenc, Rátóton Széll Kálmán, Podgorácon gróf Pejacevich Pál kastélyai, a fiemei kormányzószéki palota és még számos más építkezés. E nagyarányú tanári és építkezési munkásságon kívül a szakirodalomban is számottevő műveivel szerepel, melyeket a mérnök- és építészegyetem és a szakfolyóiratokban tett nyilvánossá. A magyar építészet nagyérdemű mesterének, Ybl Miklósnak, a halála után Hauszmann Alajos biztásk meg a budai királyi várpalota Ybl által megkezdett nagyszabású tervezésének s a nagy körültekintést, kiváló gyakorlati képzettséget s igazi művészi tehetséget követelő építkezéseknek folytatásával. E munkára Hauszmann minden tekintetben kiválóan alkalmasnak bizonyult. A nagy mű 1903-ban készült el s méltóan hirdeti mesterének kiváló kvalitásait. Ez építkezésekről egyik szakember a következőket írja: „Egyaránt nyilvánul itt Hauszmann művészi jelessége, kiváló gyakorlati érzéke és szervezőképessége. Az óriási építmény mindenütt magán viseli az ő vezető, irányító tevékenységének, finom izlésének és találékonyságának nyomait. Pedig különösen egyes részletek megoldásában nagy nehézségeket kellett leküzdenie, amelyek ugyancsak próbára tették rátermettségét. Nagy szolgálatot tett a várpalota berendezésénél a magyar díszítő- és iparművészetnek is. A palota berendezési tárgyait, ahol csak lehetett, magyar iparművészekkel, kézművesekkel készítette. Kiváló érdemei több ízben és több oldalról részesültek elismerésben. A király a vaskoronarend III. osztályával, majd a pro litteris et artibus-rendjellel tüntette ki. Szombathely városa díszpolgárává választotta, az 1900-iki kiállításon bemutatott tervei és munkái a Grand Prix-t nyerték el. A műegyetemen a rektori méltóságot is viselte.

92
Hauszmann Alajos
"1926"